

A PROPÒSIT DE L'EDICIÓ DE LES OBRES COMPLETES DE VICENÇ PLANTADA

Àngel Duarte i Montserrat

L'edició del primer volum del que han de ser les obres completes de Vicenç Plantada, aquell que porta per títol *Cròniques i articles de LA RENAISSANCE*, em va portar, fa uns mesos i a instàncies de l'amic Josep Gordi, a reflexionar sobre el context històric o, per dir-ho de forma més planera, sobre l'època que li havia tocat de viure al patrici molletà. Un personatge del qual, els qui no érem del Baix Vallès, teníem un coneixement limitat a unes poques dades esparses que contrastaven amb la seva dilatada trajectòria vital. La primera edició de la Gran Enciclopèdia Catalana deia de Plantada que era un home del segle XIX, sense més precisions cronològiques. Algunes referències que es trobaven a la bibliografia més recent sobre la història del catalanisme ens el mostraven, en els anys de la Unió Catalanista, és a dir, en la dècada de 1890, com un "veterà" amb una llarga trajectòria cívica al darrera, proveït d'una experiència que contrastava amb la joventut extrema de bona part dels correligionaris nacionalistes. D'altra banda, els historiadors teníem notícia de la seva presència activa en els anys de la Solidaritat Catalana, cap a mitjans de la primera dècada del segle XX. Ras i curt, com el modèlic treball de Ferran Pérez i Gómez que obre el volum ens ho confirma, estem davant d'una figura la biografia de la qual va recórrer prop d'un segle de la història del país.

Plantada neixia a Mollet l'any 1839 i moria pel novembre de 1913. Les diferències sociopolítiques, econòmiques o de vida quotidiana entre el món d'una data i el de l'altra ens ill.lustren sobre la profunditat de les transformacions que, al llarg d'aquells

vuitanta anys, afectaren la societat espanyola, catalana i molletana. L'agost de 1839 tenia lloc el Conveni de Bergara, que posava fi a la primera guerra carlina (per bé que el front de Llevant va restar obert fins a la caiguda de Morella el maig de 1840). Es tractava de la primera d'un seguit de guerres civils que colpejaren el país al llarg de la centúria. També per aquelles dates es realitzava la primera de les grans desamortitzacions que transferirien la terra de mans de l'Església i de les corporacions comunals a una "nova" propietat de perfils burgesos. La societat es transformava, amb diversos ritmes arreu de l'Estat, i emergia un món industrial i liberal. Fora bo també de recordar que el 1883 Bonaventura Aribau publicava l'oda "*La Patria*"; amb posterioritat aquest fet ha estat considerat com el punt d'arrencada de la Renaixença, amb el seu corol.lari d'intens associacionisme cultural i recuperació historiogràfica. Dins d'aquest context s'ha de recordar que el 1837, dos anys abans del naixement de Plantada, Barcelona recuperava la seva Universitat, traslladada a Cervera arran de la derrota dels austriacistes a la guerra de Successió del 1714.

Eren gaire diferents les coses a l'alçada de 1913? La resposta ha de ser contundentment afirmativa. Aquell any el país es trobava a la vetlla de dotar-se, amb la constitució de la Mancomunitat, d'un primer assaig d'organisme administratiu unitari i autònom. Per aquelles mateixes dates, l'Institut d'Estudis Catalans, creat anteriorment per Enric Prat de la Riba, publicava les normes ortogràfiques de la llengua catalana elaborades per Pompeu Fabra. També és cert que no totes les novetats convidaven a l'optimisme. Les vagues obreres posaven en relleu la radicalització de les tensions socials en el món industrial, mentre el col.lapse del sistema polític de la Restauració començava a albirar-se. Finalment, no podem oblidar que el 1913 el món es trobava immers en una confrontació entre estats i imperis que acabaria portant, mesos més tard, a l'esclat de la Primera Guerra Mundial. A Catalunya, a Espanya i a Europa semblava arribar a la fi un món amb arrels seculars. En definitiva, aquells vuitanta anys estigueren presidits per continuats canvis polítics i daltabaixos no sempre pacífics: des de la tercera guerra carlina, moment en el qual Plantada accedí a l'Ajuntament, fins als canvis sobtats que tingueren lloc en els anys de l'anomenat Sexenni Democràtic. El país en el que va viure Plantada s'industrialitzà i s'urbanitzà, va veure créixer el pes del sector econòmic dels serveis i va haver d'afrontar durs cicles de

crisis al camp. A Mollet, aquest món en transformació es visualitzà amb l'arribada del ferrocarril o amb el progrés de la indústria tèxtil, tant com, en un altre ordre de coses, amb la volada que adquirí el sentiment de pertànyer a una comunitat diferenciada dins de l'Estat.

L'aspecte de la trajectòria de Plantada que ha quedat recollit en el volum editat per Pérez és el de la militància catalanista. Els primers contactes amb aquest món van tenir lloc en els primers anys vuitanta, quan el catalanisme tenia per capdavanter més significat a Valentí Almirall. Més tard, el 1896, Plantada va promoure la fundació del Centre Català de Mollet. No es tractava pas d'una tasca fàcil, ni que comptés amb la comprensió plena dels seus convilatans. Plantada, com la majoria dels primers i aïllats catalanistes, era un personatge singular, enderiat en l'estudi del país. Periodista i folklorista, mestre i pedagog, home representatiu de l'impacte comarcal de la Renaixença, fou un individu que el mateix intentava de reformar la vida de l'agricultor que procurava el foment de l'activitat excursionista. Per assolir el primer objectiu va defensar aferrissadament la incorporació al món agrícola local de les novetats tecnològiques, maldà en pro de la introducció de pous metàl·lics, màquines de bregar, i l'ús de diversos sistemes per evitar les pedregades; també estudià amb atenció tant d'altres fenòmens meteorològics com els mecanismes de les epidèmies i la virtualitat de les vacunes. L'excursionisme li facilità un coneixement exhaustiu del territori i li possibilità d'escriure, entre d'altres, estudis de la fauna comarcal, o la seva *Geografia local de Mollet del Vallès*. En aquest ordre de coses, Plantada va relacionar la seva tasca amb la que havien dut a terme personalitats com Francesc Maspons i Labrós (1840-1901), que el 1880 publicà *Lo Vallès*, tal vegada la primera monografia comarcal de la Restauració, i que entre 1883 i 1891 fou el president de l'Associació d'Excursions Catalana. O, també, amb la feina de Josep Pella i Forgas, el qual publicà, el 1883, la *Història del Ampurdán. Estudio de la civilización en las comarcas del noreste de Cataluña*.

Tanmateix, també resulta evident que aquests catalanistes erudits, homes de conviccions força conservadores, podien resultar, per als seus coetanis, un punt avorridots. Només cal rellegir la crònica de l'11 d'agost de 1896 recollida en el volum que serveix de pretext per aquesta nota: mentre les altres societats molletanes, la Pau i la Concòrdia, responien positivament a l'exigència dels

joves de la localitat per tal que s'organitzessin sessions de ball, el Centre Català, defensor d'una moral catòlica que identificava aquesta activitat de lleure amb la promiscuïtat, propugnava estudiar coses d'utilitat, defugir la broma i debatre sobre "milloras á Catalunya". En tot cas, el Centre no era una entitat aïllada. Anteriorment ja s'havia vinculat a la Unió Catalanista, plataforma creada el febrer de 1891 a recer de l'èxit de la campanya endegada per Narcís Verdaguer i Callís en defensa del dret civil català. La Unió Catalanista, pensada com una associació oberta i federativa, aglutinava societats catalanistes d'arreu de Catalunya i tenia en les assemblees que es reunien de manera itinerant el màxim òrgan rector i de definició ideològica. Ben coneguda és la participació de Plantada a la de Manresa, aquella en la qual, el 1892, es donaren a conèixer les *Bases per a la Constitució Regional Catalana*. En els anys del canvi de segle, Plantada no va seguir el camí possibilista defensat per la jove generació que, formada per Narcís Verdaguer i Callís, Jaume Carner, Lluís Domènech i Montaner i Enric Prat de la Riba, donaria lloc, després de l'impacte de la crisi colonial de 1898, a la Lliga Regionalista.

La biografia de Vicenç Plantada ens permet, doncs, de comprendre millor, de Mollet estant, dos temps de durada diferent. El primer, un temps llarg constituït per tots els Vuitcentistes. Un temps en el què van tenir lloc guerres civils i conflictes polítics, la construcció de l'Estat liberal i l'emergència de nous grups socials, la industrialització i la Renaixença. El segon, un temps curt que s'enceta cap el 1880 i culmina en els primers anys del segle XX. Uns anys en els quals Plantada assumí un especial compromís cívic que el portà a formar part, en lloc destacat, del nou moviment catalanista de signe plenament nacionalista. Dos temps, en fi, que s'encavalcaren i que constituïren la primera part d'allò que coneixem amb el nom de contemporaneïtat.